

**АКТУАЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ
ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ
ГАЛУЗІ**

Анотація

У статті досліджується необхідність впровадження екологічного аудиту на підприємствах хлібопекарської галузі. Зазначається, що за відсутності налагодженої системи внутрішнього екологічного аудиту основних засобів неможливо досягти виробництва якісної конкурентоспроможної продукції, особливо на підприємствах, які забезпечують населення продуктами першої необхідності. Розглянуто необхідність відтворення основних засобів як складової матеріально-технічної бази підприємства з метою покращення якості виготовленої продукції підприємства. Визначено основні підходи до впровадження екологічного аудиту, доведено його ефективність і необхідність на підприємствах хлібопекарської галузі.

Ключові слова: екологічний аудит, хлібопекарська галузь, методи аудиту, матеріально-технічна база, основні засоби.

І. В. Мустеца, к.э.н., ст. преподаватель,
Черновицкий торгово-экономический институт КНТЭУ,
г. Черновцы

**АКТУАЛЬНОСТЬ ВНЕДРЕНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО АУДИТА ОСНОВНЫХ
СРЕДСТВ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ХЛЕБОПЕКАРСКОЙ ОТРАСЛИ**

Аннотация

В статье исследуется необходимость внедрения экологического аудита на предприятиях хлебопекарной отрасли. Отмечается, что при отсутствии налаженной системы внутреннего экологического аудита основных средств невозможно достичь производства качественной конкурентоспособной продукции, особенно на предприятиях, обеспечивающих население продуктами первой необходимости. Рассмотрена необходимость воспроизводства основных средств как составляющей материально-технической базы предприятия с целью улучшения качества выпускаемой продукции предприятия. Определены основные подходы к внедрению экологического аудита, доказана его эффективность и необходимость на предприятиях хлебопекарной отрасли.

Ключевые слова: экологический аудит, хлебопекарная отрасль, методы аудита, материально-техническая база, основные средства.

Постановка проблеми. Однією з головних умов успішного функціонування будь-якого підприємства в умовах ринку є впровадження у виробництво досягнень технічного прогресу, тобто його матеріалізація у новітні види продукції, сучасні методи організації виробництва і менеджменту, застосування нової техніки та технологій. Результатом впровадження

досягнень технічного прогресу на конкретному підприємстві є його технічний розвиток, застосування новітніх технологій виробництва, постійне відтворення матеріально-технічної бази відповідно до сучасних ринкових вимог.

Домінуючу роль в структурі матеріально-технічного забезпечення підприємств хлібопекарської промисловості належить основним засобам, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій. Від ефективності їх використання залежить і результат фінансово-господарської діяльності господарюючих суб'єктів.

Сучасні вимоги до екологізації виробничого процесу напряду пов'язані із станом основних засобів хлібокомбінату, тому виникає необхідність у використанні системи екологічного аудиту на шляху до підтвердження стандартів якості та впровадження на підприємствах системи управління безпекою харчових продуктів, яка базується на принципах HACCP.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань оновлення матеріально-технічної бази займалися багато науковців. Так В. О. Бондар і Н. М. Ткаченко, В. О. Данилюк відстоюють думку постійного оновлення основних засобів на підприємствах [1; 6; 3]. Управління технічним розвитком підприємств на стратегічних засадах у своїй дисертації досліджував О. В. Данилюк. Звертаючи особливу увагу на розвиток хлібопекарень України, він наполягає на необхідності екологічного управління на підприємствах, особливо виробничих [3]. Його підтримує І. В. Мустеца, яка зазначає про необхідність відокремлення екологічного фактору при оновленні основних засобів [5].

На екологізації процесів виробництва на підприємствах та екологічній безпеці працівників акцентує увагу О. В. Вороновська, яка наводить основні методологічні засади ведення екологічного обліку на підприємствах [2]. Його у своїх публікаціях підтримує А. Л. Денежная, яка визначає основні засади екологічного менеджменту [4].

Однак вищезазначені автори не звертають свою увагу на екологізацію виробництва хлібобулочних виробів шляхом впровадження механізму внутрішнього екологічного аудиту, що і визначило напрямок дослідження наукової статті.

Формування цілей статті й аргументування актуальності поставленого завдання. Метою проведеного дослідження є визначення основних напрямків впровадження внутрішнього екологічного аудиту на підприємствах хлібопекарської галузі у напрямку оновлення основних засобів.

Важливими проблемами подальшого розвитку ринку хлібобулочних виробів є істотне поліпшення забезпечення споживачів якісною продукцією промислової випічки за прийнятною ціною, і внаслідок цього отримання підприємствами достатнього прибутку для забезпечення їх сталої роботи. Бо саме від рівня споживання хлібобулочних виробів залежить, наскільки виробники хліба будуть зацікавлені в розширенні парку обладнання.

Вирішення поставленої цілі дозволить захистити споживача від неякісної і екологічно небезпечної хлібобулочної продукції, сприятиме впровадженню системи внутрішнього екологічного контролю на підприємствах шляхом запобігання використанню у процесі виробництва небезпечних домішок, барвників, використанню небезпечного технічного обладнання. Також дозволить контролювати частку морально і фізично застарілих основних засобів, визначати напрямки їх модернізації чи модифікації.

На сьогодні більшість хлібозаводів та хлібокомбінатів перебувають у приватній власності, що дає підстави сподіватись на сформованість ринкового конкурентного середовища, однак статистичні дані свідчать, що за останні роки діяльність хлібопекарських підприємств стала низькоефективною, а для багатьох з них навіть збитковою.

Тому в сучасних умовах дослідження ринку хлібобулочних виробів та пошук шляхів підвищення ефективності діяльності хлібопекарських підприємств є актуальними і для виробників хлібопекарського обладнання, а саме основних засобів.

Виклад основного матеріалу. Станом на 2015 рік продукція хлібопекарської галузі України становить 6,9% загальнонаціонального обсягу реалізованих харчових продуктів і напоїв, а вартість проданої продукції склала 6,5 млрд. грн.

Однак хлібопекарську галузь України назвати прибутковою складно, адже вона характеризується скороченням обсягів виробництва, погіршенням структури споживання хлібобулочних виробів, зниженням якості продукції та її конкурентоспроможності на зовнішніх ринках, а також повільними темпами модернізації технологічних ліній за високого ступеня їх зношеності.

На рис. 1 наведена кількість виробленої продукції хлібопекарської галузі України за 2004-2015 рр. [7].

Згідно з офіційною статистикою, у 2015 році Україна виробила 1,335 млн. тон хліба та хлібобулочних виробів, тоді як в 1990-х роках – 6,7 млн. тон щорічно.

Для порівняння, з 1955 р. по 1985 р. виробництво хлібобулочних виробів зростало з року в рік. В окремі роки їх було виготовлено: 1955 р. –

4,3 млн. т.; 1960 р. – 4,4 млн. т.; 1965 р. – 6,0 млн. т.; 1970 р. – 6,7 млн. т.; 1975 р. – 6,9 млн. т.; 1980 – 7,4 млн. т.; 1985 р. – 7,4 млн. т. [3].

Негативна тенденція спостерігається в збільшенні частки збиткових підприємств хлібопекарської галузі в Україні, зокрема в 2014 році вона зросла до 40%. У той же час відбувається масовий відхід ринку в тінь. За різними підрахунками, частка тіньового виробництва в галузі нині становить від 40 до 70%. Про це свідчать нереально низькі дані офіційної статистики – згідно з ними сьогодні в Україні виробляється 101 г хліба на людину в день, що має розходження з реальним рівнем споживання як мінімум у півтора рази.

Рис. 1. Динаміка виробництва хлібобулочних виробів в Україні за 2004-2015 рр.(тис. т.) [7]

Результатом цього є низький рівень якості та безпеки хлібобулочних виробів. Вироблені в «тіні» хлібопродукти часто не відповідають вимогам стандартів якості та санітарним нормам (на частку неякісної продукції щорічно припадає близько 20-25%).

Для хлібопекарської галузі основним напрямком розвитку є підвищення якості, споживчих властивостей продукції, при цьому визначальною є зв'язок якості готової продукції з якістю основної сировини. Але головною проблемою є якість зерна і борошна, що з нього виробляється. Враховуючи непропорційність стримування цін на хліб і вартість борошна, деякі підприємства змушені купувати борошно з низькими хлібопекарськими якостями, застосовуючи різні поліпшувачі, суху клейковину і добавки [3].

В. О. Данилюк зазначає, що усередненою стратегією технічного розвитку промислових підприємств є збалансована стратегія, яка

будується на поєднанні ефективних, але більш капіталомістких проектах, і вимушених, але більш дешевих проектах, наприклад, введення в дію модернізованого обладнання.

При сучасному розвитку промисловості та економіки дане визначення занадто вузьке. Модернізація підприємств – це зміна поколінь техніки, а не звичайні процеси поліпшення або часткового вдосконалення. Найпершим напрямом модернізації підприємств в межах даної стратегії має стати оновлення основних засобів, впровадження нових технологій і активізація інноваційної діяльності як самих підприємств, так і науково-дослідних і проектно-конструкторських установ.

Враховуючи вищезазначене, нами уточнено основне завдання модернізації основних засобів хлібокомбінатів – це відновлення та розвиток матеріальної бази економічної та технічної модернізації виробництва з врахуванням системних методів його відтворення, не руйнуючи наявний потенціал підприємства, і забезпечити перехід до нових технологій виробництва, управління та бюджетування.

Також споживачі хлібобулочних виробів все частіше звертають увагу на екологічну безпеку продуктів харчування, дотримання усіх технологічних вимог виробництва, що підвищує роль екологізації процесу виготовлення хліба. Крім того, рекомендуємо підприємствам звернути увагу на впровадження політики екологічної безпеки персоналу підприємства.

При вирішенні поставленого завдання одним із напрямків відтворення основних засобів хлібокомбінатів є залучення інвестицій, тому враховуючи проведене дослідження нами, визначені зовнішні фактори інвестиційної привабливості галузі. За змістом їх можна класифікувати на політично-правові, економічні, технологічні, міжнародні та екологічні фактори (рис. 2).

Планування технічного розвитку підприємства здійснюється на основі аналізу технічного рівня підприємства, тенденцій розвитку науково-дослідних робіт (НДР), пов'язаних з розробкою нових видів продукції, технології її виготовлення та прогнозу рівня техніки на перспективу до 10 років залежно від заданого періоду змінюваності техніки та термінів її освоєння. Забезпечення якісного виробництва хлібобулочних виробів, а також екологічність процесу виробництва тісно пов'язана із впровадженням на підприємствах екологічного аудиту, якому на законодавчому рівні приділена значна увага.

Основними нормативними документами, які регулюють екологічний аудит в Україні, є: Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» [8], Закон України «Про екологічний аудит» [9], національний стандарт України ДСТУ ISO 19011:2003 «Настанови щодо

здійснення аудитів систем управління якістю і (або) екологічного управління» [10], (МСА) 1010 «Розгляд питань, пов'язаних з охороною довкілля, при аудиторській перевірці фінансової звітності» [11].

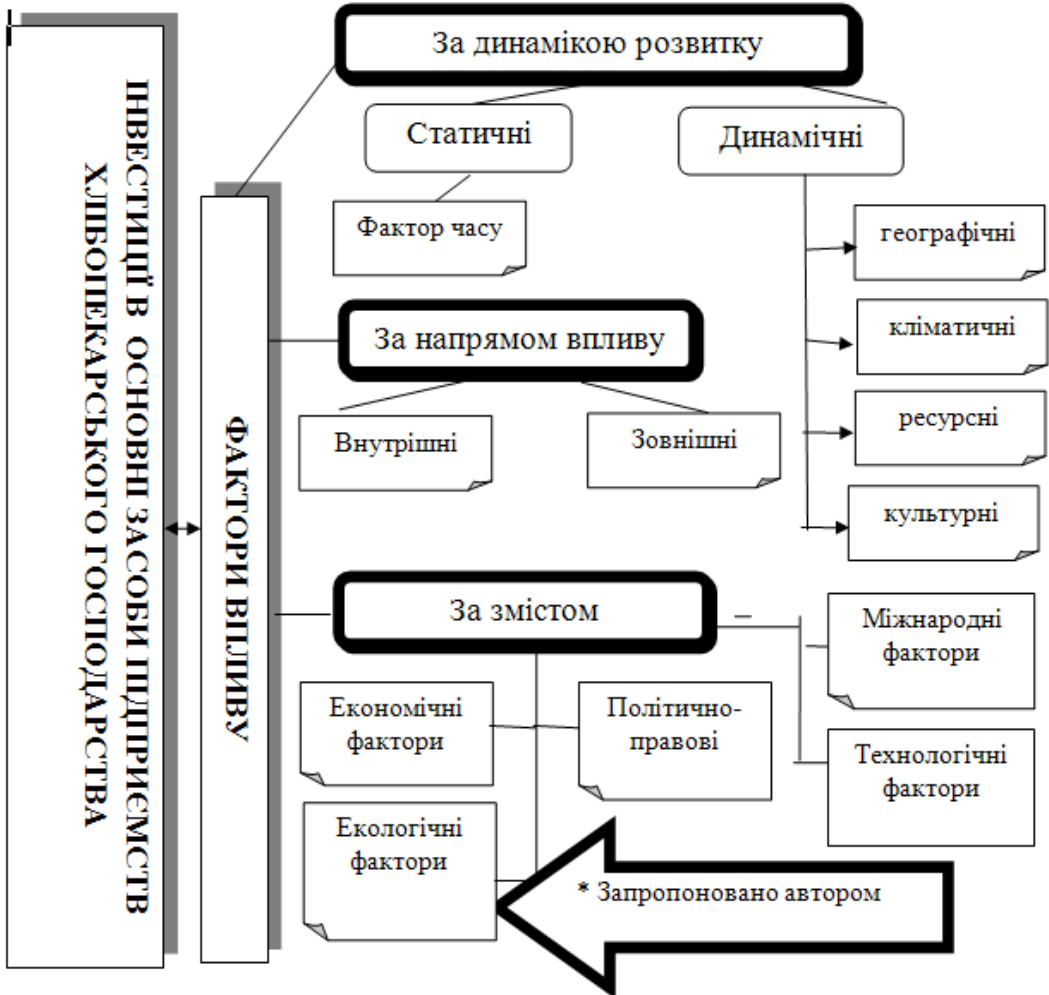

Рис. 2. Класифікація факторів впливу на інвестиції у відтворення основних засобів хлібопекарського господарства*

* Запропоновано автором

Слід зазначити, що зацікавленість вітчизняних підприємств у залученні іноземних інвестицій вимагає застосування загальноприйнятих у світовій практиці екологічних процедур, зокрема й екологічного аудиту, який також використовується в системі ISO 14000 – міжнародний стандарт, що містить вимоги до системи екологічного керування [10].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Визначено, що вектором розвитку, який є позитивним для хлібопекарських підприємств на шляху до екологізації виробничого процесу, є проведення діагностичного аудиту стану і організації виробництва продукції.

Впровадження системи екологічного аудиту при здійсненні оновлення основних засобів на підприємстві дозволить обрати сучасне і якісне обладнання та, в свою чергу залучити інвестиції у їх відтворення відповідно до визначених у статті факторів впливу.

Однак хлібопекарським підприємствам необхідно прийняти і виважені управлінські рішення у виборі постачальника обладнання для заміни застарілих об'єктів основних засобів. Особливу увагу при виборі матеріально-технічної бази рекомендуємо звернути на ціну, якість, продуктивність та безпечність, як для персоналу підприємства, так і кінцевого споживача. Вибір може бути здійснено як на користь вітчизняних виробників, так і іноземних, що і визначає напрямок подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Бондар О. До питання оцінки основних засобів підприємства в бухгалтерському обліку / О. Бондар // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – №3. – С. 23–29.
2. Вороновська О. В. Облік екологічної діяльності / О. В. Вороновська // Економіка АПК. – 2004. – №7. – С. 100–102.
3. Данилюк В. О. Управління технічним розвитком підприємства на стратегічних засадах. автореф. дис.. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).
4. Денежная А. Л. Экологический менеджмент на промышленных предприятиях Донбасса: проблемы и перспективы / А. Л. Денежная // Екологічний менеджмент: Зб. наук. пр. – К. : МАУП, 2006. – С. 92–95.
5. Мустеца І. В. Облік і аналіз основних засобів готельного господарства. автореф. дис.. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец 08.06.04 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит / І. В. Мустеца. – Чернівці, 2013. – 25 с.
6. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: підруч. / Н. М. Ткаченко. – К.: А. С. К., 2012. – 784 с.
7. Статистичний щорічник України за 2015 рік -[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/2085657/>
8. Про охорону навколишнього середовища: Закон України станом на 25.06.91 р. №1264-XII / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 1991.
9. Про екологічний аудит: Закон України від 24.06.2004 р. №1862-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>
10. ISO 14000. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://partnership.by/wp-content/uploads/2016/05/ISO_14001.pdf
11. МСА 1010 «Розгляд питань, пов'язаних з охороною довкілля, при аудиторській перевірці фінансової звітності» [Електронний ресурс].–Режим доступу: <http://www.apu.com.ua/msa>

Iryna Mustetsa, Ph.D., Senior lecturer,
Chernivtsi Institute of Trade and Economics of KNUTE,
Chernivtsi

RELEVANCE OF INTRODUCING ENVIRONMENTAL AUDIT OF ASSETS AT BAKING INDUSTRY ENTERPRISES

Summary

The article examines the need to introduce environmental audits at the example of the baking industry. It is noted that in the absence of an established internal environmental audit of fixed assets, it is impossible to achieve production of quality competitive products, especially in enterprises that provide essential public products. The necessity of reproduction of fixed assets as a component of logistics enterprises to improve the quality of manufactured products businesses. The basic approaches to implementing environmental audit proved its effectiveness and the need for companies of baking industry.

Keywords: environmental audit, bakery industry, methods of audit, material base, fixed assets.

References:

1. Bondar, O. (2012). On the issue of valuation of fixed assets of the enterprise in accounting. *Bukhholders'kyj oblik i audyt [Accounting and auditing]*, no. 3, pp. 23-29 (in Ukr.).
2. Voronovskaya, O.V. (2004). Accounting for environmental activities. *Ekonomika APK [Economy of agroindustrial complex]*, no. 7, pp. 100-102 (in Ukr.).
3. Danylyuk, V.O. *Management of technical development of the enterprise on a strategic basis*. Abstract to PhD dissertation, Economics and management of enterprises (in Ukr.).
4. Denezhnaya, A.L. (2006). Environmental management at industrial enterprises of Donbass: problems and prospects. *Ekolohichnyj menedzhment [Ecological management]*, MAUP, Kyiv, pp. 92-95 (in Russ.).
5. Mustetsa, I.V. (2013). *Accounting and analysis of fixed assets of the hotel industry*. Abstract to PhD dissertation, Accounting, analysis and audit. Chernivtsi, 25 p. (in Ukr.).
6. Tkachenko, N.M. (2012). *Bukhholders'kyj finansovyj oblik na pidpriemstvakh Ukrainy [Accounting Financial Accounting at Ukrainian Enterprises]*. A.S.K., Kyiv, 784 p. (in Ukr.).
7. Statistical Yearbook of Ukraine for 2015. Available at: <http://www.twirpx.com/file/2085657/> (in Ukr.).
8. Verkhovna Rada of Ukraine (1991). *On environmental protection*, Law of Ukraine as of June 25, 1991 №1264-XII (in Ukr.).
9. *On environmental audit*, Law of Ukraine dated June 24, 2004 No. 1862-IV. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/> (in Ukr.).
10. ISO 14000. Available at: http://partnership.by/wp-content/uploads/2016/05/ISO_14001.pdf (in Ukr.).
11. ISA 1010 "Review of the issues related to environmental protection, the audited financial statements". Available at: <http://www.apu.com.ua/msa> (in Ukr.).

